

ки осіб у віці 0–14 років серед населення на один відсоток викликало підвищення рівня бідності на 1,1 відсотка. Зростання рівня безробіття у 1,01 раза сприяло зростанню рівня бідності на 0,21 відсотка. А збільшення частки осіб з вищою освітою серед населення на один відсоток, навпаки, сприяло зменшенню рівня бідності в країні на 0,31%.

Наступний напрям практичного використання побудованої регресійної моделі [1] полягає в характеристиці середнього впливу факторів на рівень бідності населення з урахуванням ступеня варіації чинників X_2, X_3, X_7, t за допомогою β -коефіцієнтів: $\beta_2, \beta_3, \beta_7, \beta_t$. Отже, слід відмітити, що з урахуванням ступеня варіації факторних змінних зміна рівня безробіття в країні (X_2) на одне середньоквадратичне відхилення призводить до зміни в середньому межі бідності за відносним критерієм на 0,199 своїх середньоквадратичних відхилень. Зміна частки осіб 0–14 років серед населення, тобто старіння «знизу» на одне середньоквадратичне відхилення, призводить до зміни рівня бідності на 0,412 своїх середньоквадратичних відхилень. І третє місце за потенційним впливом на Y посідає зміна частки осіб із вищою освітою у населенні (–0,311).

Оскільки всі обрані параметри є адекватними, розроблена модель дає змогу оцінити зміни впливу деяких соціально-економічних та демографічних чинників на рівень бідності та спрогнозувати можливий розвиток ситуації на перспективу з урахуванням того, що детальні прогнози основних соціально-демографічних показників розробляються дуже ретельно.

Висновки

Дослідження впливу основних макроекономічних, соціально-економічних та демографічних показників на регіональну варіацію бідності показало, що:

1) існує тісна залежність між регіональним рівнем бідності та окремими показниками, що характеризують рівень соціально-економічного розвитку регіону;

2) соціально-демографічні фактори мають дуже суттєвий вплив на регіональний рівень бідності, що потребує додаткового вивчення;

3) показники, які виявляють недостатній ступінь взаємозв'язку з регіональним рівнем бідності та, відповідно, не включені до моделі, можуть справляти комплексний вплив, а отже виступати як додаткові індикатори.

Таким чином, побудована регресійна модель є досить ефективним інструментом факторного аналізу рівня бідності населення, що дозволяє визначити абсолютний та відносний вплив факторів на рівень бідності, а також отримувати

ти надійну оцінку майбутнього рівня результативної ознаки на перспективу з урахуванням різних умов соціально-економічного розвитку країни. Застосування запропонованої факторної моделі на практиці забезпечить більш обґрунтований підхід до вирішення проблеми бідності та погіршення рівня життя населення і надасть змогу прийняти правильні управлінські рішення при проведенні соціально-економічної та демографічної політики.

Список використаних джерел

1. Лібанова Е.М. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу: монографія / Е.М. Лібанова. – К.: КНЕУ, 2008. – 328 с.
2. Холод Н.М. Розподіл доходів та бідність у перехідних економіках: монографія / Н.М. Холод. – Л.: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2009. – 442 с.
3. Вітковська К.В. Моніторинг диференціації рівня доходів населення на регіональному рівні // А.З. Підгорний, К.В. Вітковська. – Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – №9/1(148). – С. 62–65.
4. Красун А. Бідність в Україні та шляхи її подолання // А. Красун, Я. Турчин // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. Вип. 20 / Львів: Національний університет «Львівська політехніка». – 2008. – С. 81–85.
5. Вербицька Г.Л. Проблеми бідності та рівня життя населення України // Г.Л. Вербицька // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. Вип. 20 / Львів: Національний університет «Львівська політехніка». – 2010. – С. 305–309.
6. Вітковська К.В. Проблемні питання оцінки рівня бідності населення // К.В. Вітковська. – Науковий вісник. – №2(210). – 2014. – С. 19–31.
7. Витковская Е.В. Статистические методы – инструмент изучения социально-экономических процессов / Е.В. Витковская, А.З. Подгорный, Ю.О. Ольвинская [и др.] // Историк–экономист С.Я. Боровой и проблемы современной истории экономики: к 110-летию со дня рождения С.Я. Борового: монографія. – 2013. – С. 211–256.
8. Методологія статистичного забезпечення розвитку регіону: Монографія // За заг. ред. к.е.н., проф. А.З. Підгорного. – Одеса: Атлант, 2012. – 303 с.
9. Кравець О.С. Статистика: Навч. посібник / О.С. Кравець. – О.: Пальміра, 2008. – 266 с.
10. Подгорный А.З. Статистика: учебное пособие для иностранных студентов / А.З. Подгорный, О.Г. Мылашко, С.М. Киршо, Н.М. Шилофост. – Одесса: Атлант, 2012. – 194 с.
11. Офіційний сайт Інституту демографії та соціальних досліджень України [Електрон. ресурс] – Режим доступу: www.idss.org.ua
12. Офіційний сайт Державної служби статистики в Україні [Електрон. ресурс] – Режим доступу: www.ukr.stat.gov.ua

УДК 331.5

к.е.н., доцент кафедри економіки, організації та управління підприємствами, Криворізький національний університет,
 Н.А. ТРЕТЯК,
 студентка кафедри економіки, організації та управління підприємствами, Криворізький національний університет

Сучасні проблеми формування та розвитку ринку праці України в кризових умовах

У статті висвітлено основні тенденції й аспекти формування та розвитку сучасного ринку праці України за кризових умов. Проаналізовано проблеми безробіття, неформальної і нестандартної зайнятості, рівень доходів громадян, міграційні процеси тощо. Досліджено, що сучасний ринок праці формується під впливом глобалізаційних процесів і характеризу-

ється певними особливостями. На основі проведених досліджень розроблено відповідні заходи щодо мінімізації негативних тенденцій на ринку праці України.

Ключові слова: ринок праці, безробіття, зайнятість, рівень доходів, міграція, глобалізація.

А.Ю. ШАХНО,

к.э.н., доцент кафедры экономики, организации и управления предприятиями, Криворожский национальный университет,

Н.А. ТРЕТЯК,

студентка кафедры экономики, организации и управления предприятиями, Криворожский национальный университет

Современные проблемы формирования и развития рынка труда Украины в кризисных условиях

В статье рассматриваются основные тенденции и аспекты формирования и развития современного рынка труда Украины в кризисных условиях. Проанализированы проблемы безработицы, неформальной и нестандартной занятости, уровень доходов граждан, миграционные процессы и т.п. Доказано, что современный рынок труда формируется под влиянием глобализационных процессов и характеризуется определенными особенностями. На основе проведенных исследований разработаны соответствующие меры по минимизации негативных тенденций на рынке труда Украины.

Ключевые слова: рынок труда, безработица, занятость, уровень доходов, миграция, глобализация.

A.YU. SHAKHNO,

N.A. TRETYAK

Modern problems of forming and developing a labour market in Ukraine under the crisis conditions

The article deals with main trends and aspects of forming and developing the modern labour market in Ukraine under the crisis conditions and analyzes problems of unemployment, unofficial and nonstandard employment, people's income level, migration processes etc. The conclusion has been drawn that the present labour market is influenced by globalization processes and has special features. The study enables working out measures to minimize negative trends on Ukraine's labour market.

Keywords: labour market, unemployment, employment, income level, migration, globalization.

Постановка проблеми. Трудовий потенціал для будь-якої країни є основою економіки, її стабільності, поступового та постійного зростання. Кожна країна своїми досягненнями у будь-якій галузі завдячує саме робочій силі, яка є символьним двигуном національної економіки. Тому всебічне дослідження трудових ресурсів та ринку праці, а також сприяння їх постійному розвитку є першочерговим завданням серед стратегічних цілей країни. Для України це питання є особливо важливим у світлі сучасних кризових явищ на ринку праці та в економіці загалом.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питання функціонування та перспектив ринку праці вивчали такі українські економісти, як А.М. Колот, О.А. Грішнова, Е.М. Лібанова, В.М. Петюх, П.О. Нікіфоров Т.П. Панюк, Г.В. Мамонова та ін.

Мета статті – дослідження актуальних проблем становлення ринку праці України, особливостей і перспектив його сучасного розвитку та визначення заходів щодо подолання негативних тенденцій.

Виклад основного матеріалу. У сучасних кризових умовах, в яких нині перебуває Україна, одним із ключових аспектів потенційного розвитку економіки постав ринок праці, який був і залишається проблемним питанням української економічно-соціальної сфери. Тому дослідження, аналіз та оцінка даного елементу економічної системи країни є головним завданням на сучасному етапі розвитку України.

Формування ринку праці в Україні із самого початку залишається спонтанним та майже нерегульованим процесом, який відповідно має свої особливості. Початок даного процесу відзначився кризовими явищами 90-х років; неабиякий вплив на формування українського ринку праці мала світова фінансово-економічна криза 2008–2009 років. Також нинішня політична, а відповідно й економічна криза в

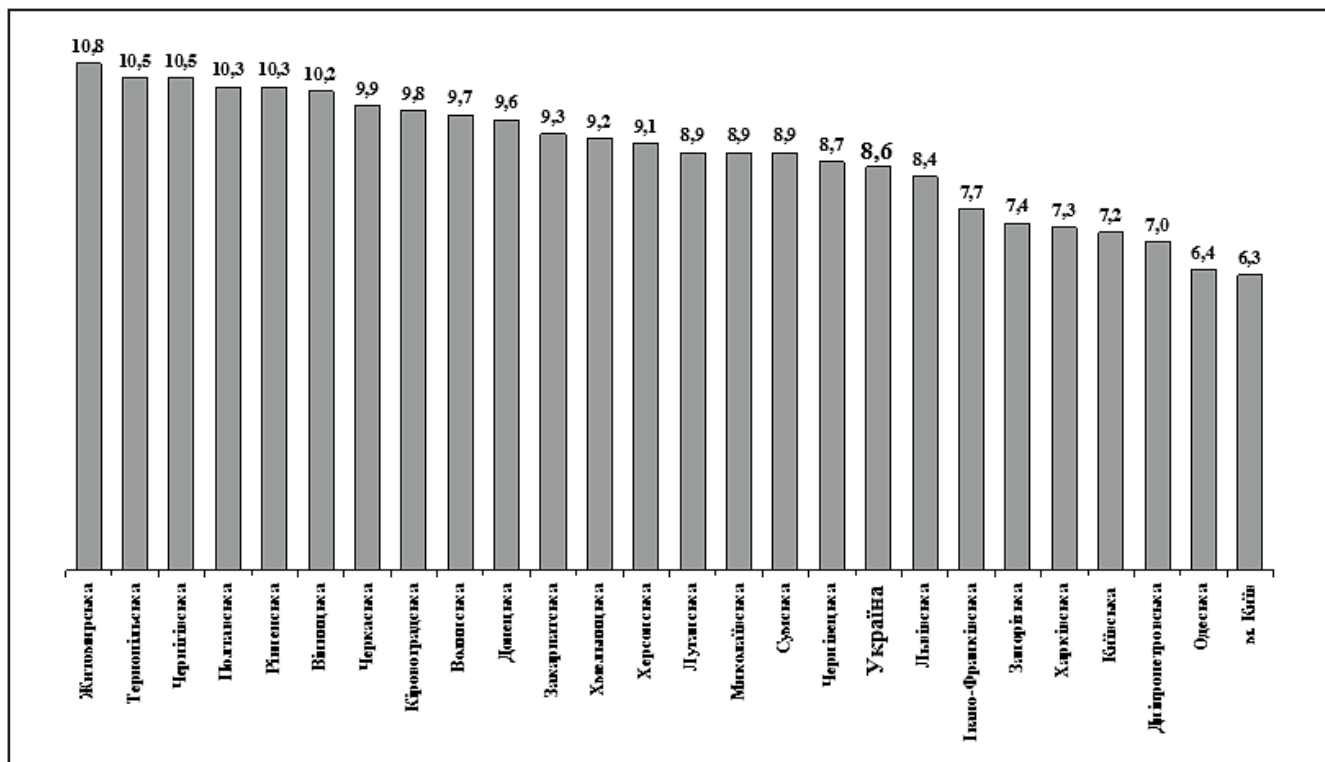
Україні справляє негативний вплив на процес формування та розвитку ринку праці.

Процес становлення українського ринку праці протягом усього терміну свого протікання супроводжується багатьма проблемами, які потребують вирішення задля нормалізації економічного становища країни [1]. Зважаючи на це можна виділити такі тенденції та напрями у контексті формування ринку праці України на сьогодні:

1. Тенденції до мінімізації впливу держави на процеси становлення ринку праці. Зважаючи на існуючі кризові явища в Україні спостерігається послаблення ролі державного апарату в процесі формування ринку праці. Це обумовлено зниженням довіри населення до діючого владного апарату, нестабільністю функціонування законодавчої та виконавчої гілок влади як загалом, так і в контексті сфери праці.

2. Недосконалість законодавчої бази щодо ринку праці та невідповідність чинних нормативно-правових актів України європейським аналогам. Законодавча база України у силу своєї застарілості та недосконалості потребує докорінних змін та повної реструктуризації відповідно до існуючих норм та тенденцій європейських країн, в тому числі і щодо сфери праці.

3. В умовах розвитку ринкової економіки в Україні, з появою нових інститутів на ринку праці, з розвитком нових, нестандартних форм зайнятості та моделей організації робочого часу виявилися суперечності в соціально-трудовій сфері, де збігаються інтереси працівників та роботодавців, найманої праці та капіталу. Однією з причин цих протиріч являється відсутність попереднього досвіду регулювання відносин державою у сфері праці. Як наслідок, спостерігаються негативні тенденції формування соціально-трудових відносин, на що суттєво вплинули: недосконалість законодавства в сфері праці, відсутність високої відповідальності сторін за

Рисунок 1. Зростання рівня безробіття (за методологією МОП) у першому півріччі 2014 року по відношенню до аналогічного періоду 2013 року, %

Джерело: побудовано за даними [8].

порушення норм трудового права, недостатність уваги до інтересів трудового колективу [5, с. 48].

4. Зростання рівня безробіття. Загострення проблеми безробіття на ринку праці України носить український негативний характер, адже дане явище дестабілізує економіку країни та має ряд інших негативних аспектів. Так, за даними Державної служби статистики, станом на грудень 2014 року в Україні зареєстровано 450,6 тис. безробітних осіб, з них жінки 260,5 тис. осіб (57,8%), чоловіки – 190,1 тис. осіб (42,2%). Щодо сільської місцевості, то станом на грудень 2014 року офіційно зареєстровано 161,8 тис. безробітних осіб. На противагу цьому міське безробіття за аналогічний період становить 288,8 тис. осіб.

Рівень безробіття за методологією МОП серед населення віком 15–70 років на початок четвертого кварталу 2014 року становив по Україні 8,9%. Щодо регіональної структури, то найбільший рівень безробіття за період зареєстровано у Житомирській області (10,8%), найнижчий рівень – у Київській області (6,3%) (рис. 1) [8].

Таким чином, стан ринку праці в Україні є нестабільним, особливо в сучасних умовах загострення соціально-політичної ситуації у країні. Кількість безробітних (за методологією МОП) у віці 15–70 років у першому півріччі 2014 року порівняно першим півріччям 2013 року збільшилася на 154,0 тис. осіб, або на 9,8%, та становила 1,7 млн. осіб. Збільшення кількості безробітного населення віком 15–70

Таблиця 1. Рівень безробіття населення за методологією МОП за статтю, місцем проживання та віковими групами за 2013–2014 роки (% до кількості ЕАН відповідної вікової групи)

Категорія	Усього	У тому числі за віковими групами, років							Працездатного віку
		15–24	25–29	30–34	35–39	40–49	50–59	60–70	
I півріччя 2013 року									
Усе населення	7,6	16,5	8,9	7,3	6,1	7,3	5,4	–	8,1
Жінки	6,3	14,8	6,8	6,1	6,4	6,2	4,6	–	7,0
Чоловіки	8,7	17,6	10,6	8,3	5,8	8,5	6,3	–	9,1
Міське населення	7,4	18,0	8,6	6,9	5,6	7,2	4,9	–	7,8
Сільське населення	7,8	14,0	9,8	8,6	7,4	7,5	6,5	–	8,8
I півріччя 2014 року									
Усе населення	8,6	19,6	10,7	8,0	7,5	7,2	6,0	0,1	9,0
Жінки	6,8	18,7	8,3	6,4	7,1	5,2	4,8	0,1	7,3
Чоловіки	10,1	20,3	12,5	9,2	7,9	9,4	7,3	–	10,5
Міське населення	8,3	18,5	9,9	7,8	7,2	7,2	6,4	0,1	8,6
Сільське населення	9,2	21,6	12,9	8,7	8,4	7,4	5,1	–	9,9

Джерело: Державний комітет статистики України [8].

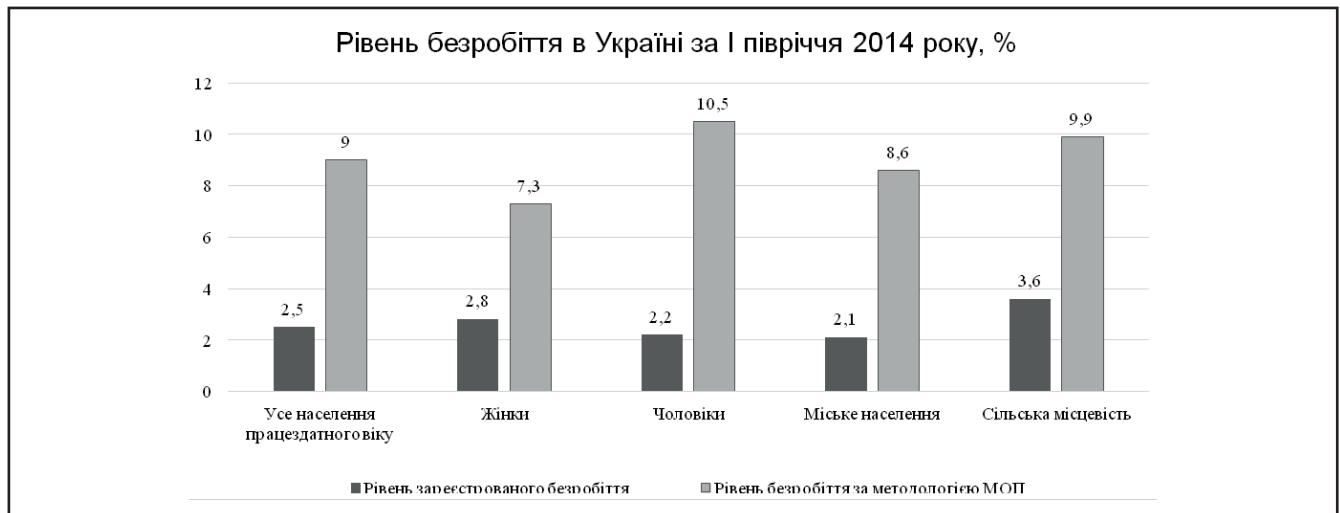
років відбулося в основному за рахунок осіб працездатного віку (на 153,4 тис. осіб, або на 9,7%).

Із загальної кількості безробітних 1,3 млн. осіб, або 77,1%, раніше працювали, а решта 0,4 млн. шукали роботу вперше та не мали досвіду роботи. До останньої категорії в основному належала молодь, яка була непрацевлаштована після закінчення навчальних закладів. Так, частка осіб віком 15–24 роки серед безробітних без досвіду роботи у першому півріччі 2014 року становила 61,3%, а питома вага молоді віком 25–29 років – 21,5%.

Найвищий рівень безробіття (за методологією МОП) за перше півріччя 2014 року спостерігався серед молоді віком 15–24 роки, а найнижчий – серед осіб віком 50–59 років (табл. 1). Слід зазначити, що зростання цього показника на 3,1 в.п. се-

ред наймолодшої вікової групи в першому півріччі 2014 року порівняно з відповідним періодом 2013 року відбулося за рахунок молоді, що проживає у сільській місцевості (рис. 2) [8].

1. Часткова невідповідність структури трудових ресурсів структурі існуючих робочих місць. В Україні на сьогодні загострюється проблема незбалансованості попиту та пропозиції робочої сили на ринку праці: за умови зростання попиту на технічних службовців, професіоналів та фахівців збільшується кількість менеджерів, керівників, законодавців, що викликає зростання безробіття останніх та загострення попиту на перших. Причинами даного явища є шкідливість та тяжкість умов праці технічних службовців, а також престижність професій менеджерів, законодавців, яка на сьогодні не відповідає дійсності та існуючим умовам на ринку праці (табл. 2).

Рисунок 2. Безробіття серед економічно активного населення працездатного віку за статтю та місцем проживання у першому півріччі 2014 року (у % до ЕАН працездатного віку)

Джерело: побудовано за даними [7].

Таблиця 2. Попит та пропозиція робочої сили в Україні за професійними групами

Категорія	Потреба роботодавців у працівниках для заміщення вільних робочих місць (вакантних посад), тис. осіб		Навантаження зареєстрованих безробітних на 10 вільних робочих місць (вакантних посад), осіб		Приріст за 2013–2014 роки, %	
	I півріччя 2013	I півріччя 2014	I півріччя 2013	I півріччя 2014	потреби роботодавців у працівниках	навантаження зареєстрованих безробітних на 10 вакансій
Усього	69,7	48,7	65	90	-30,13	38,46
Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери	5,3	3,6	96	144	-32,08	50
Професіонали	9,4	6,5	41	60	-30,85	46,34
Фахівці	7,2	4,8	62	92	-33,33	48,39
Технічні службовці	1,9	2,0	139	125	5,26	-10,07
Працівники сфери торгівлі та послуг	8,6	6,5	80	105	-24,42	31,25
Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	1,1	0,9	116	166	-18,18	43,1
Кваліфіковані робітники з інструментом	14,1	9,8	38	52	-30,5	36,84
Робітники з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технічного устаткування	11,5	7,2	74	112	-37,39	51,35
Найпростіші професії (включаючи осіб без професії)	10,6	7,4	67	85	-30,19	26,87

Джерело: розроблено авторами за даними [8].

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

Так, за даними Державної служби статистики України, за січень–вересень 2014 року обсяг потреби у професіоналах становила 6,3 тис. осіб, тоді як за аналогічний період 2013 року – 6,1 тис. осіб; потреба у фахівцях – майже 5 тис. осіб проти 4,7 тис. осіб 2013 року; потреба у робітниках з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин – відповідно 12,6 проти 7,2 тис. осіб потреби у 2013 році.

Похідною проблемою стало збільшення навантаження вакантного робочого місця. Так, у 2014 році порівняно з 2013 роком навантаження на 10 вільних робочих місць зросло з 65 до 90 осіб за рахунок збільшення рівня безробітних та зменшення кількості вакантних посад. Найбільший рівень завантаження 10 вільних робочих місць у першому півріччі 2014 року спостерігалось серед законодавців (144 особи проти 96 осіб в 2013 році), працівників сфери торгівлі та послуг (105 проти 80 осіб в 2013 році), кваліфікованих робітників сільського та лісового господарств (166 проти 116 осіб в 2013 році) тощо (рис. 3) [8].

2. Загострення проблеми неформальної зайнятості. В умовах високого рівня безробіття, неповної та нестабільної зайнятості, бідності, гендерної нерівності питання тінізації ринку

праці набуває все серйознішої ролі. Серед усього населення найгостріше проблема тінізації зайнятості спостерігається серед чоловіків, молоді та літніх осіб [2, с. 129]. У першому півріччі 2014 року чисельність неформально зайнятого населення становила 4,6 млн. осіб, що становить 24,8% від загальної чисельності зайнятих на території України (табл. 3).

Дані табл. 3 свідчать про переважання неформальної зайнятості чоловічої половини населення (57,6%) над жіночою (42,4%). Щодо вікових груп, то найбільшу частку серед неформально зайнятих займають особи у віці 15–24 (32%) та 60–70 років (41,2%); найменшу частку – у віці 30–34 та 40–49 років (23,1% кожна група) та 50–59 років (22,5%). Це свідчить про проблеми офіційного працевлаштування молоді та літніх осіб [7].

Відповідно до наведених аналітичних даних графічно вікова структура неформально зайнятого населення України у 2014 році відображена на рис. 4.

Говорячи про неформальну зайнятість, слід також розглянути структуру неформально зайнятих українців у розрізі видів економічної діяльності (рис. 5). За даними Держстату України, найбільша кількість неформально зайнятого населення у першому півріччі 2014 року працювала у сфе-

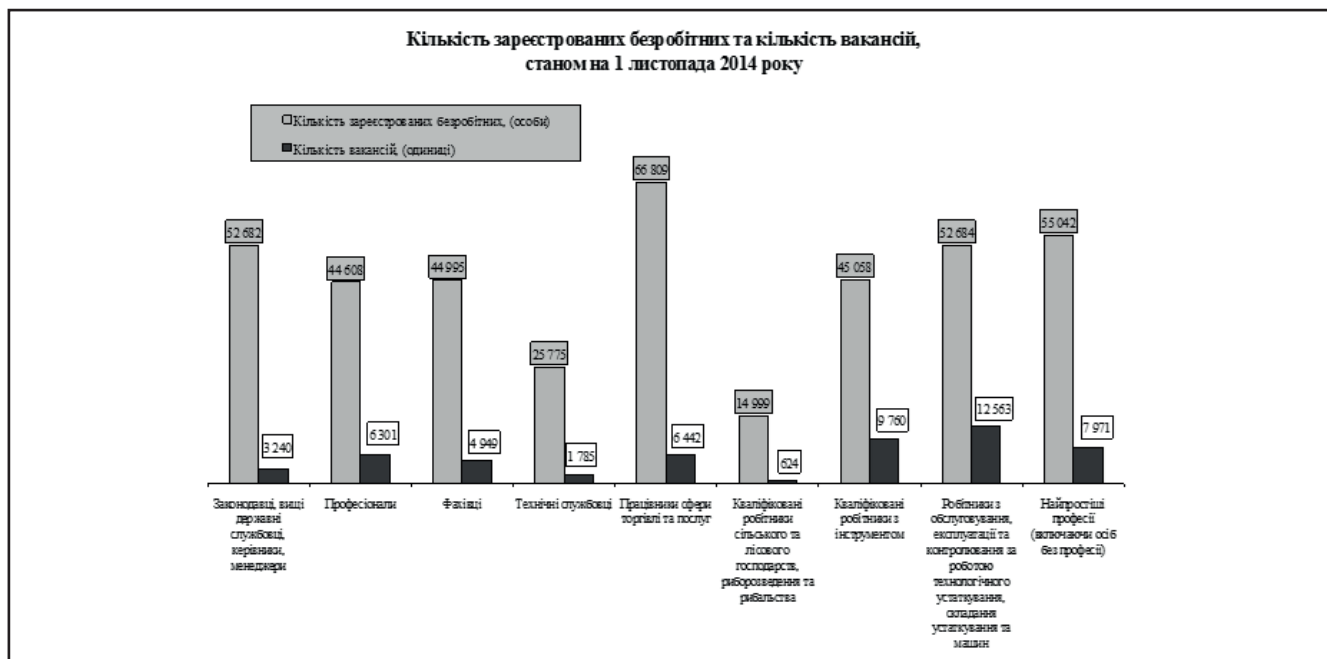

Рисунок 3. Відповідність кількості безробітних та кількості вакансій за професійними групами станом на 1 листопада 2014 року

Джерело: побудовано за даними [8].

Таблиця 3. Кількість неформально зайнятого населення України за віковими групами у першому півріччі 2014 року

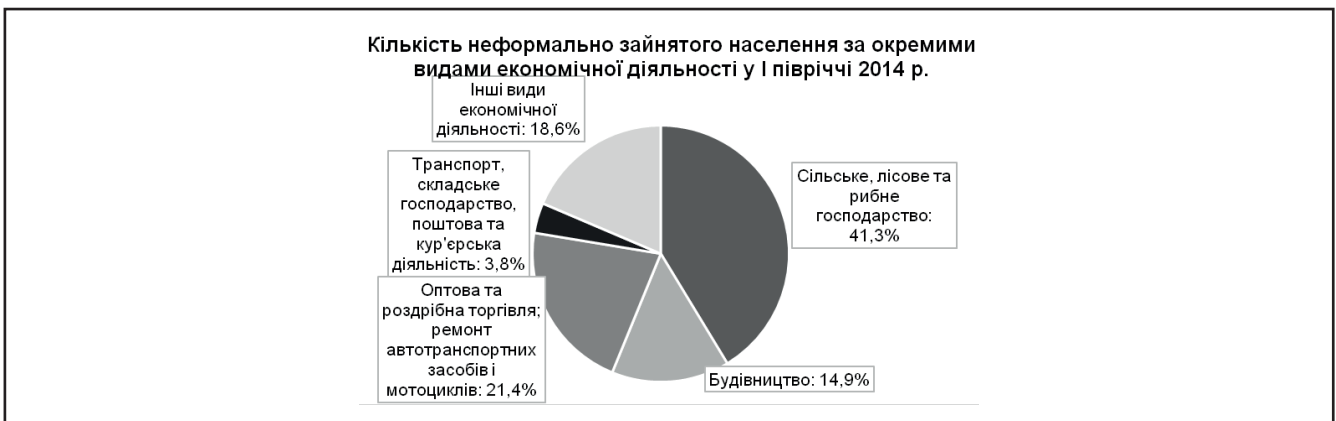
Категорія	Усього		У тому числі за віковими групами (років), у % до загальної кількості зайнятого населення відповідної вікової групи							Працевдатного віку, тис. осіб
	тис. осіб	у % до кількості зайнятих	15–24	25–29	30–34	35–39	40–49	50–59	60–70	
Усе населення	4578,7	24,8	32,0	24,7	23,1	23,3	23,1	22,5	41,2	4189,6
Жінки	1940,8	21,8	28,4	21,6	19,1	18,6	19,5	21,4	42,7	1702,4
Чоловіки	2637,9	27,6	34,6	27,1	26,3	27,5	27,1	23,6	39,5	2487,2
Міське населення	2246,6	17,2	23,5	19,2	17,5	17,4	16,5	14,0	16,3	2158,2
Сільське населення	2332,1	42,9	47,0	40,6	40,9	39,1	38,3	42,0	73,0	2031,4

Джерело: Державна служба статистики України [8].

Рисунок 4. Структура неформально зайнятого населення України відповідно до вікових груп у першому півріччі 2014 року

Джерело: побудовано за даними [8].

Рисунок 5. Чисельність неформально зайнятого населення у розрізі видів економічної діяльності в першому півріччі 2014 року

Джерело: побудовано за даними [8].

рі сільського, лісового та рибного господарства (41,3%), що свідчить про ряд існуючих проблем у контексті формальної зайнятості у даних галузях народного господарства.

Крім даної сфери значна частина неформально зайнятих була задіяна в оптовій та роздрібній торгівлі (21,4%) та в будівництві (14,9%), а також у сфері транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності (3,8%) [8].

3. Негативний вплив нестандартної зайнятості. У сучасних умовах загострення соціально-політичних відносин спостерігається поширення нестандартної зайнятості населення. За даними Державної служби статистики за 2010–2014 роки, найбільшою потребою користуються послуги з надання тимчасового персоналу для короткострокових проектів – 48,4%, послуги з надання персоналу на довгострокові проекти посідають 27,5%, послуги з аутстафінгу – 23%, а послуги з аутсорсингу – 12,9%. Основними негативними аспектами нестандартної зайнятості в Україні є недостатність правового регулювання даної сфери, незахищеність працівників даної групи, нестабільність умов їх трудової діяльності тощо [3, с. 107].

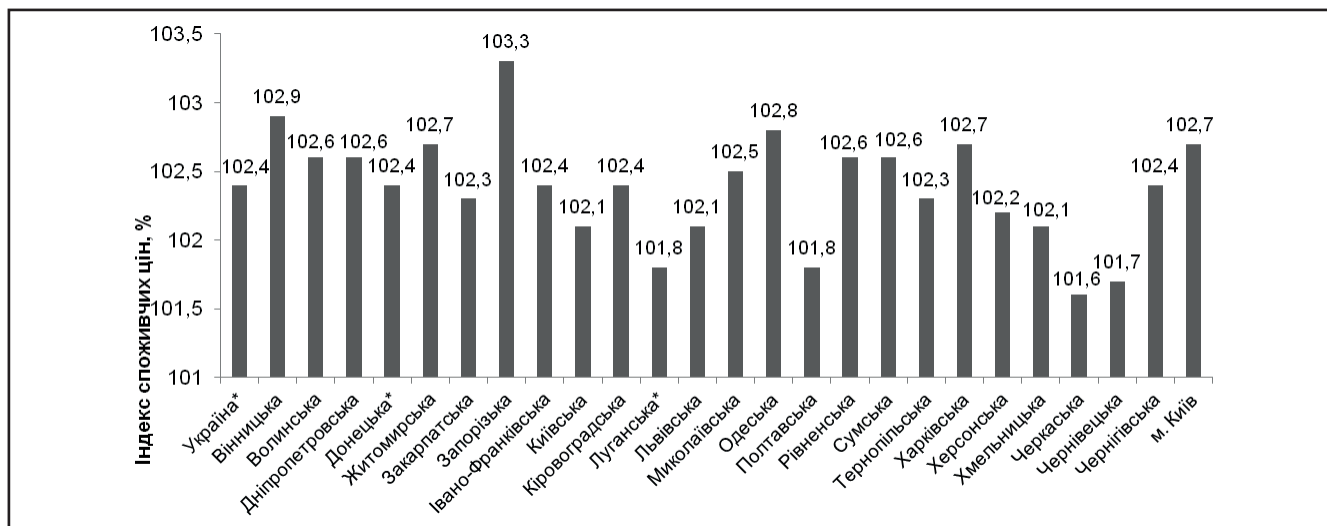
На противагу постійній зайнятості, яка ґрунтується на стандартних трудових правовідносинах і передбачає, що будь-який працівник повинен бути найманий напряму роботодавцем на невизначений строк, указані форми нетипової трудової діяльності належать до зайнятості непостійної (нестійкої). Панування концепції постійної зайнятості в міжнародному трудовому праві останнім часом сильно підірване через швидкий розквіт нетипових трудових відносин, які до

цього часу через свою нечисленність не мали суттєвого соціально-економічного впливу та ігнорувалися державами.

4. Невідповідність рівня доходів населення реальним ринковим цінам та умовам. Основною проблемою даної сфери на сьогодні є відсутність або недостатність індексації мінімальної заробітної плати відповідно до реальних темпів інфляції в Україні. Так, індекс споживчих цін за жовтень 2014 року порівняно з аналогічним періодом 2013 року становив 119%, порівняно з показником вересня 2014 року – 102,4%, що за попередніми оцінками відрізняється від реальних існуючих цін та тарифів в середньому на 10–20%. Причому територіальною особливістю є диференціація даного показника по регіонах України (рис. 6). Найвищим показником інфляції є на території Запорізької області (103,3%), найнижчим – Черкаської (101,6%).

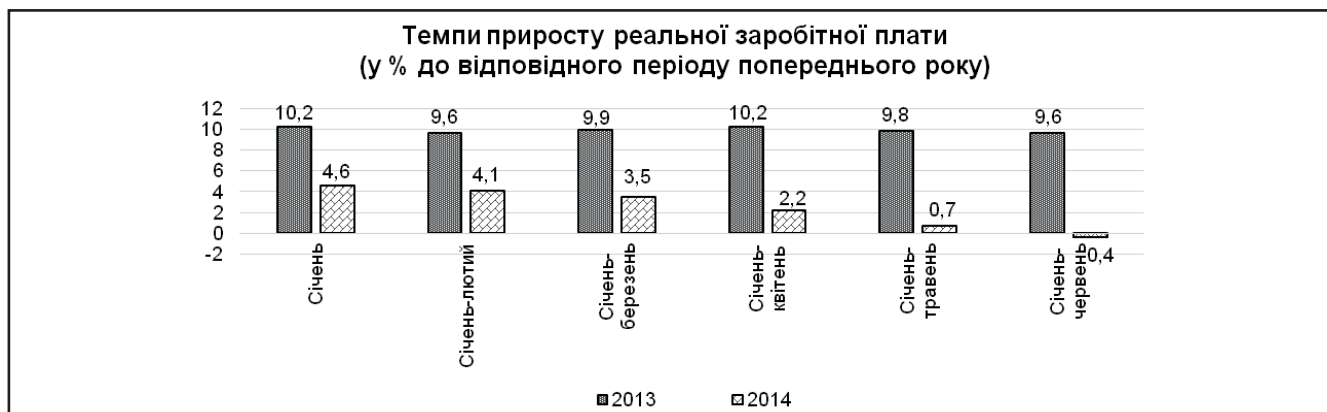
Темп приросту реальної заробітної плати працівників відносно аналогічного періоду 2013 року значно знизився. Так, якщо у період з січня по травень 2014 року спостерігається приріст заробітної плати, то за січень–червень 2014 року спостерігається відносне зменшення рівня заробітної плати в Україні (рис. 7).

Індекси реальної заробітної плати у регіонах України за січень–листопад 2014 року по відношенню до попереднього аналогічного періоду становлять менше 100%: від 87% (Луганська область) до 97,9% (Дніпропетровська область). Відповідно, спостерігаються від'ємні значення темпів приросту даного показника за 2013–2014 роки, що свідчить про

Рисунок 6. Величина індексу споживчих цін регіонів України за жовтень 2014 року по відношенню до вересня 2014 року

Джерело: побудовано за даними [9].

Рисунок 7. Темпи приросту (зменшення) реальної заробітної плати в Україні за перше півріччя 2014 року

Джерело: побудовано за даними [8].

негативні тенденції зниження величини реальної заробітної плати у 2014 році [8].

5. Стійкість явища міграції. Зважаючи на сьогоденні кризові умови в Україні, проблема міграції стоїть особливо гостро. Спостерігаються значні міграційні потоки з Криму в регіони України, а також зі сходу України в регіони. Станом на вересень 2014 року загальна кількість внутрішньо переміщених осіб в Україні становить приблизно 460 тис. осіб [6].

Щодо зовнішньої міграції, то Україна залишається країною еміграції. Загострення кризових явищ в Україні лише підсилює негативні тенденції еміграції українців, ускладнюючи тим самим непросте становище на ринку праці України. І хоча офіційно в Україні спостерігається позитивне сальдо міграції, реалії українського населення протилежні. Еміграція в Україні носить змушений характер, особливо в сучасних кризових умовах. Структура міграції регіонів України за січень-жовтень 2014 року відображена на рис. 8.

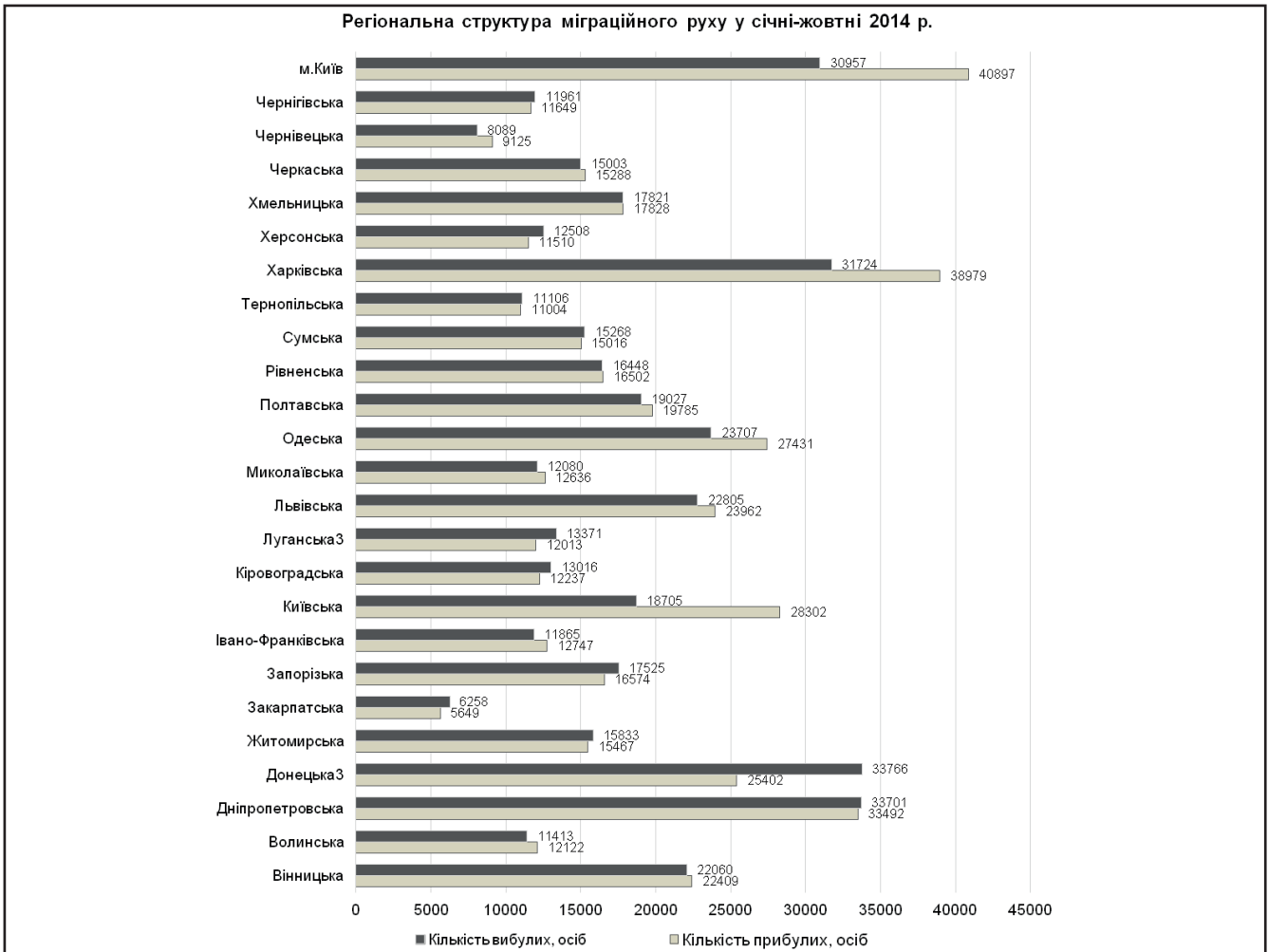
За даним Державної служби статистики України, серед країн, до яких найчастіше емігрують українці, відносять: Російську Федерацію (43,2%), Польщу (14,3%), Італію (13,2%) та Чеську Республіку (12,9%). Серед інших країн, до яких виїжджають українці, можна назвати Іспанію (4,5%), Німеччину (2,4%), Угорщину (1,9%), Португалію та Білорусь (по 1,8%).

Формування та розвиток сучасного ринку праці здійснюється під впливом глобалізаційних процесів і характеризується певними особливостями. Трансформаційні процеси, які відбуваються на ринку праці, зумовлюють формування нового типу праці, що характеризується переважанням інтелектуальної складової. Інтенсифікація процесів глобалізації, вступ України до СОТ сприяють входженню держави до міжнародного ринку праці та посилюють необхідність інституціональних перетворень в розвитку країни [5, с. 168].

Отже, відповідно до окреслених проблем та негативних аспектів формування та розвитку ринку праці в Україні в сучасних кризових умовах доцільно здійснити такі заходи:

1) оптимізація законодавчої бази України у контексті трудових відносин, для чого необхідно:

- стабілізувати функціонування державного апарату, зважаючи на сучасні кризові тенденції суспільства;
- забезпечити загальну взаємну відповідність діяльності законодавчої та виконавчої гілок влади;
- забезпечити уніфікацію законодавства України, в тому числі трудового, з європейськими нормами та стандартами;
- у контексті сучасних інтеграційних настроїв населення чітко окреслити положення та процеси трудової інтеграції щодо України та країн ЄС;

Рисунок 8. Структура міграційного руху України за регіонами у січні-жовтні 2014 року

Джерело: побудовано за даними [8].

– переглянути законодавчо встановлені розміри мінімальної заробітної плати та мінімального прожиткового мінімуму, а також їх відповідність реальним цінам та тарифам споживчого сектору;

– переглянути розмежування повноважень між державним та регіональними органами влади з метою уникнення конфліктності їх дій;

– переглянути структуру та механізм функціонування апарату державної соціальної підтримки безробітного населення з метою стимулювання активізації останніх у працевлаштуванні;

2) збалансування попиту та пропозиції робочої сили в Україні:

– перегляд структури підготовки майбутніх працівників та її оптимізація відповідно до існуючої потреби у робочій силі;

– стимулювання до здобуття студентами професійних напрямів, які є конкурентоспроможними на ринку праці;

– оптимізація освітнього механізму України задля підвищення конкурентоспроможності випускників навчальних закладів (підвищення якості освіти, реорганізація навчальних закладів та їх системи, оптимізація систематичної атестації освітніх працівників тощо);

3) мінімізація явища безробіття в Україні, а саме:

– надання пільг та субсидій роботодавцям щодо навчання та перепідготовки робітників, а також щодо надання молоді першого робочого місця;

– реорганізація системи соціальної підтримки безробітних у контексті стимулювання їх працевлаштування;

– стимулювання майбутніх працівників у підготовці за професійним напрямом, який користується попитом на сучасному ринку праці;

– надання кредитних та інших пільг безробітним, які розпочинають підприємницьку діяльність тощо;

4) мінімізація проблеми неформальної зайнятості, а саме:

– перегляд чинних нормативно-правових актів з метою стимулювання переходу працівників з неформального до формального секторів зайнятості;

– зменшення навантаження на фонд заробітної плати працівника;

– сприяння розвитку системи соціального страхування;

– регулювання трудової міграції населення як одного з основних джерел неформальної зайнятості країни;

5) регулювання процесу міграції, для чого потрібно:

– регламентувати імміграційні потоки та чисельність іммігрантів у країну;

– забезпечити зростання кількості робочих місць для утримання емігрантів;

– переглянути та оптимізувати вимоги та стандарти до існуючих та нових робочих місць з метою підвищення їх якості та конкурентоспроможності;

– перегляд законодавчої бази, яка регулює процеси міграції населення тощо.

Висновки

Ринок праці України знаходиться під впливом соціально-економічної ситуації в країні, яка у 2014 році суттєво погіршилася та характеризується скороченням валового внутрішнього продукту, зменшенням обсягів виробництва продукції у промисловості, у будівництві, скороченням капітальних інвестицій, зменшенням обсягів перевезення вантажів підприємствами тощо. Негативні явища, які спостерігаються протягом аналізованого періоду в економіці України, значним чином вплинули на основні тенденції на ринку праці. На сьогодні в даних умовах мають місце негативні демографічні тенденції, дисбаланс та нестабільність законодавчої бази країни, територіальні та професійно-кваліфікаційні диспропорції попиту та пропозиції праці, загострення неформальної зайнятості, невідповідність доходів населення та реальних цін і тарифів, загострення міграційних процесів, зростання безробіття.

Важливими напрямками подальшого дослідження є питання реформування та оптимізації ринку праці України, до яких можна віднести гармонізацію законодавчої бази у контексті соціально-трудова відносин, збалансування попиту та пропозиції праці, вирішення проблеми неформальної зайнятос-

ті, подолання негативних наслідків міграції населення, мінімізація негативних тенденцій безробіття тощо.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 №5067-VI із змінами [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>
2. Ангелко І.В. Неформальна зайнятість населення України в сучасних умовах господарювання / І.В. Ангелко // Соціальна політика. – 2010. – №3. – С. 124–132.
3. Економіка праці та соціально-трудова відносини: [підручник] / А.М. Колот, О.А. Грішнова, О.О. Герасименко та ін.; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. – К.: КНЕУ, 2009. – 711 с.
4. Карпуню І.О. Проблеми сучасного розвитку ринку праці України / І.О. Карпуню, І.В. Колесник // Ефективна економіка. – 2011. – №4.
5. Мазурок П.П. Інституціональні перетворення на ринку праці України в сучасних умовах: [монографія] / П.П. Мазурок, А.Ю. Шахно. – Кривий Ріг: Діонат, 2014. – 200 с.
6. Офіційний сайт Державної міграційної служби України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://dmsu.gov.ua/>
7. Офіційний сайт Державної служби зайнятості України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/>
8. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 336.025

О.В. ПАНУХНИК,
д.е.н., доцент, Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя,
Н.С. ТИМОШУК,
к.е.н., доцент, Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

Вплив фінансового механізму на збалансування економічного розвитку України

У статті висвітлено науково обґрунтовані підходи до поняття фінансового механізму та управління економічними процесами стабільного зростання. Розглянуто шляхи забезпечення сприятливих передумов для економічного та соціального розвитку. Обґрунтовано необхідність визначення фінансових інструментів, що забезпечать досягнення та збалансування економічних індикаторів розвитку країни.

Ключові слова: ринок, фінансовий механізм, фінансові інструменти, рефінансування, економічне зростання.

О.В. ПАНУХНИК,
д.э.н., доцент, Тернопольский национальный технический университет им. Ивана Пулюя,
Н.С. ТИМОШУК,
к.э.н., доцент, Тернопольский национальный технический университет им. Ивана Пулюя

Влияние фінансового механізму на сбалансирование економіческого развития Украины

В статье освещены научно обоснованные подходы к понятию фінансового механізму и управления экономическими процессами устойчивого роста. Рассмотрены пути обеспечения благоприятных условий для экономического и социального развития. Обоснована необходимость определения фінансовых инструментов, которые обеспечат достижение и сбалансирование экономических индикаторов развития страны.

Ключевые слова: рынок, финансовый механізм, фінансовые инструменты, рефінансирование, экономический рост.

О.В. ПАНУХНИК,
doctor of sciences (Economics), associate professor Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University,
N.S. TYMOSHUK,
doctor PhD (Economics), associate professor Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

Influence of financial mechanism on balancing the economic development of Ukraine

The article highlights the science-based approaches to the definition of a financial mechanism and management of economic processes of sustainable growth. The ways of ensuring favorable conditions for economic and social development